

SØRØYA

Har du minimum en ukes tid til rådighet, ta første fly til Alta, lei deg så en bil, og kjør mot Øksfjord. Derfra tar du ferge over det berømte Lophavet, og ankommer Hasvik på Sørøya etter ca. 1,5 timers overfart. Hele turen fra, f. eks. Oslo til du er på Sørøya, med dette opplegget tar mellom 6 og 7 timer. Mineralmessig er Sørøya et interessant område som er vel verdt et besøk.

Øya kan "deles" i to. I sør finner du Hasvik Kommune som er den mest bebygde del av øya. Her er det ganske brukbare veiforbindelser, og det er forholdsvis lett å komme seg rundt. I nord har en Sørøysund Kommune som nå forresten skal inn i Hammerfest Kommune. Her er veinettet dårligere utbygd. Så en kan si at veiforbindelser finnes bare i sør og litt i nord. Midt i mellom: himmel, hav og et nydelig fjellandskap.

Min tur ble konsentrert til området rundt Hasvik, Breivikbotn og Dønnesfjorden. For å få fullt utbytte av en slik tur, bør en alliere seg med noen som har båt. Fordi som sagt, store og interessante områder ligger uten veiforbindelse. Etter det vi kunne bringe på det rene, så var det en del av lokalbefolkningen som faktisk tilbød slike tjenester.

Uansett, ta kontakt med turistkontoret i Alta, eller kulturkonsulenten i Hasvik kommune, hvis du skal planlegge en slik tur.

GEOLOGI

Størsteparten av Sørøya består av metamorfe bergarter av eokambrisk- kambrisk alder.

I sør finner en store områder av kvartsitt, som stedvis er forgneiset/migmatisert. Videre finner man kalksteinhorisonter og granat-glimmerskiferhorisonter. En finner også en hel del plutoniske bergarter i sør. Så som gabbro, dioritt, syenitt og spennende nefelin-syenittgneis. Det er særlig rundt i områdene Breivikbotn og over mot Døn-

nesfjorden at "Breivikbotn-gabbroen" opptrer. Denne gabbro gjennomsettes flere steder av nefelin-syenitt og nefelin-syenitt pegmatitter. På flere steder er gabbroen hydrotermalt påvirket, noe som har gjort at det flere steder er avsatt mineraler i bergarten omkring.

Ved Haraldseng, et lite sted like i nærheten av Breivikbotn, opptrer bergarten karbonatitt. Området er hydrotermalt påvirket, noe som har medført at det er avsatt en rekke mineraler i bergarten. Metamorfe bergarter innenfor "Breivikgabbroen" er mindre påvirket av hydrotermal dannelse enn plutoniske.

Det finnes innenfor et forholdsvis lite område, en ganske stor mineralrikdom. På enkelte plasser er mineralrikdommen godt synlig, i form av godt utkrystalliserte prøver.

MINERALER TILHØRENDE BREIVIKBOTN-GABBROEN

Fra kystprofilen ved Haraldseng og Bårdvik

Melanitt: En titanholdig variant av granat, som ble funnet i tildels perfekte krystaller, fra mm-store til 3- 4 cm. Melanitten lå i en svært grovkornet kalkspat, og var vanskelig å få ut hel.

Titanitt: Ble funnet sammen med melanittgranatene, 2 - 3 mm lange. Det er beskrevet xls opp til 4 cm, men det så vi ingen ting til.

Apatitt: Ble bare funnet som små uregelmessige korn. Men i litteraturen beskriver

forfatteren perfekte xls opp til 7 cm både fra Haraldsen og Bårdvik.

Tross iherdig leting, fant vi ikke apatitt i gode xls.

Pyroksen: Sammen med melanitt og titanitt i xls på 1 - 2 cm.

Kalkspat: Gabbroen i kystprofilen var gjenomsatt av kalkspatårer. Ved Bårdvik var det druseromutvikling i noen av årene. Her ble det funnet skaleonoedere opp mot 8 cm, av honning-gul farge.

Fra Hasfjordvann og Dønnesfjord området

Nefelin-syenitt og nefelin-syenittpeg. opptrer flere steder.

Ved Hasfjordvann fant vi følgende mineraler:

Epidot: Som 1 cm lange velformede xls, mesteparten som nekkformede aggregater.

Hematitt: Tavle-formede, dårlig utviklede xls, ca. 2,5 cm i diameter.

Natrolitt og thomsonitt: Små vifteformede aggregater.

I følge litteraturen er det beskrevet en hel del andre mineraler fra samme forekomst. Bl.a. *titanitt*-xls opptil 5 cm lange.

En del av pegmatittene fører sodalitt, for det meste grå av farge. Fra en nefelin-syenitt gneis kropp over mot Dønnesfjorden fant vi nydelig blå *sodalitt* i nefelin-gneis.

Nede ved Dønnesfjorden ligger tre små øyer hvor den hydrotermale aktiviteten har satt spor etter seg. Øyene som heter Nordøy, Midtøy og Vesterøy ligger kloss opptil hverandre. For å komme dit kan en enten ta beina fatt, og bruke et par timer på det, i vanskelig terreng, eller en kan gjøre som oss, få noen til å frakte oss over med båt.

Mineraliseringen er avsatt på yttersiden, d.v.s. nordvest på øyene. Mineralene er avsatt i kalkspatlinser inne i gabbroen.

Følgende mineraler ble funnet:

Epidot: Som perfekte mm store xls,

Prehnitt: Som delvis velformede xls, opptil 2 cm. Lys grønn av farge. Stoffene lå utforvitret i strandkanten, og krystallene bar dessverre preg av det. En god del slag-

merker.

Pyritt: I cm-store kuber innkapslet i kalkspat.

Skapolitt: Ble funnet som hvite tynne stengler, liggende i kalkspat. Lengde 5 - 6 cm.

Magnetitt: Som mm store oktaedere sammen med epidot. Mineralen var avsatt i syenitt, sammen med kalkspat.

Pyroksen: Som tynne stengler, 2 - 3 cm. lange.

Farvel til gabbroen

Nå forlater vi Gabbrokomplekset, og drar nord-vestover mot Langkeila. For å komme dit, må en gå ca. 3 timer fra bilvei, og over fjellet. I dette området er det fin kyanitt å finne.

På vår vei inn til Langkeila gikk vi gjennom en glimmerskiferhorisont. Helt i grensefeltet av denne horisont, og nesten inne i en kalksteinshorisont, ble kyanitten funnet. Den satt i kvartårer/boller i glimmerskiferen som blekblå/himmelblå tynne krystaller, opptil 10-12 cm lange.

Det ble ikke funnet andre mineraler i denne horisont. Hverken staurolitt eller almandin-granat ble sett. Men i samme horisont på et helt annet sted, ble det funnet små mm-store xls av almandin i glimmer.

Og så over til ryktebørsen!

Rykte nr. 1:

Vi hadde hørt at det inne i kalksteinshorisonten skulle ha vært funnet fin diopsid. Tross iherdig leting, i rufsete Finmarks-natur (den eneste dagen med dårlig vær!) fant vi ingen ting.

Rykte nr. 2:

Fra noen sørøyværingene som tilbrakte ferien sin i Dønnesfjord-området, ble vi fortalt at i bukta på andre siden av fjorden var det fin ametyst å finne. Dette låt liflig i våre ører. Så ved hjelp av noen greie karer, og godt vær dro vi så over fjorden, og inn i bukta hvor det etter sigende skulle finnes ametyst. Men den gang ei! Vi fant ingen ting. Men etter det vi kunne se ut av berg-

arten, så skulle det absolutt være muligheter for ametystfunn. Bergarten var en forgneiset kvartsitt, så med litt bedre tid og ikke minst flaks hadde nok godsakene dukket opp.

Like ved tettstedet Hasvik ble det for en del år siden avdekket en hule som var dekket med ametyst-krystaller. Hulen lå meget vanskelig tilgjengelig, og kunne bare nåes ved fjære sjø. Denne hula ble tømt av noen gemmologer på jakt etter smykkestein, ble vi fortalt av stedets befolkning. Det eneste som var igjen var dårlig utviklet og istykerslätte krystaller.

SLUTTKOMMENTAR

For de av dere som har tenkt dere nordover, men av en eller annen grunn har latt være. Har dere mulighet, så nøl ikke med å reise. Det finnes sikkert billigere måter å reise på, men da kommer dette som vi alle har veldig lite av. Nemlig tid.

Geologisk og mineralogisk er Sørøya en veldig spennende øy. Selv om vi ikke fant det helt store, fant vi da nok til at vi fikk et fint utbytte av turen. Naturen er jo bare

helt fantastisk. Så bare av den grunn er øya verdt et besøk.

Foruten det vanlige "steinutstyret" bør en absolutt vurdere å ta med fiskestang. Det er nemlig utrolig med fisk der, både i sjøen og i ferskvann.

Det skader ikke å innhente tillatelse til mineralletting. Grunnen eies av staten, og selv om det overhodet ikke er noen fare for å rote seg bort i noe, bør det være en god regel at man innhenter tillatelse hos rett eier.

Husk å lese litteratur over området, studér karter og snakk med folk på stedet. Da bør man være godt forberedt.

Ta gjerne kontakt med undertegnede for mer informasjon.

God tur!

*Jan Erik Larsen,
Haugalande Geologiforening*

Litteratur:

The Alkaline Complex of The Breivikbotn Area, Sørøy, Northern Norway, NGU nr.231, Brian A. Sturt, Donald M. Ramsey.

STENBODEN

FORRETNING • VERKSTED

Verksgt. 1, Bærums Verk Tlf. 02-13 85 07

et trivelig miljø med århundre lange tradisjoner

**SLIPEUTSTYR
RÅSTEIN
MINERALER**

**GAVER
SMYKKER
INNFATNINGER**

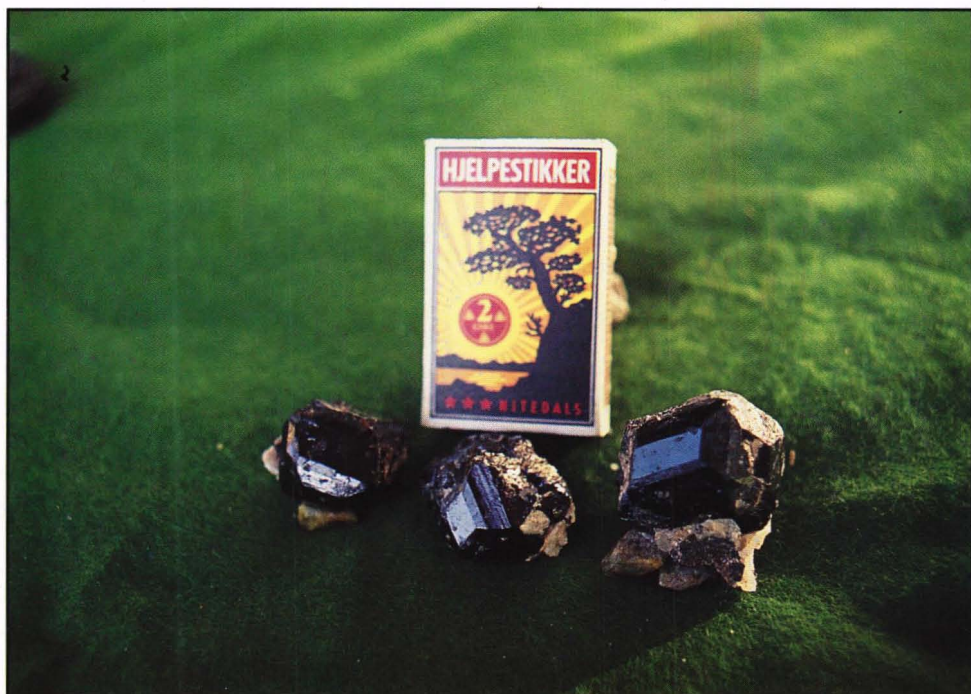
ÅPENT 10 - 17, TORSDAG 10 - 19, LØRDAG 10 - 14

B.GJERSTAD ^A/_S

Kontoradresse: Sørhalla 20, 1344 Haslum Tlf. 02-53 36 86

Druse i kalkspatåre ved Bårdvik. Xls 7 cm

Melanitt på kalkspat største xls 3 cm, ved Haralseng